

Den ortodokse kirke i Norge

St. Georgs Kirkeforening i Neiden

c/o Tvetenveien 13, N-0664 Oslo

mob. 47271396, e-post: fader.johannes@ortodoks.org

Organisasjonsnummer: 971 278 315 - DEN ORTODOKSE KIRKE I NORGE - HELLIGE NIKOLAI MENIGHET

Fylkesmannen i Finnmark
Landbruksavdelingen
9815 Vadsø
fmfipostmottak@fylkesmannen.no

Deres ref.: Sak 2017/321 av 09.03.2018

Neiden, den 31. mars 2018

Sak: Skoltebyen som mulig nytt UKL-område – Folkemøte i Neiden

Fylkesmannen i Finnmark tar i brev av 16.03.2018, opp et sentralt anliggende for Den ortodokse kirke i Norge. Sammen med St. Georg Kirkeforening i Neiden og Foreningen for skolte-/østsamene i Neiden har vi felles en sterk og tradisjonsbunden tilhørighet til Arvejorden med sine gravplasser og St. Georg kapell.

Sankt Georgs kapell i Neiden i Finnmark er Finnmarks eldste kirkehus og det eldste ortodokse gudshus i Norge. Kapellet fremstår i dag som en liten, lav tømmerbygning, kun 10 m². Det tilskrives Den hellige Trifon som bygde det første kapell i 1565. Kapellet er ikke bygget til liturgisk bruk, men nok tenkt som bønnehus og gravkapell. Kapellet har stor religiøs og historisk betydning for skoltsamene, et finsk-ugrisk folkeslag som tradisjonelt tilhører Den ortodokse kirke.

Dette øst-/skoltesamiske kirkested samler presteskapet og menighetens medlemmer i Norge til en årlig kirkelig begivenhet sammen med prester og ortodoks troende fra Finland og Russland. Skoltebyen er sammen med sitt kapell med en serie ikoner og gravsted for våre døde, en sentral del av vårt åndelige liv.

Noen historiske betraktninger

Selv om Fylkesmannen gjennom sin funksjon og virke er fullt på det rene med fornorskningens gjennomføring og resultater, så er han sikkert også i særdeleshet klar over de brutale overgrep mot skolte-/østsamene i Neiden, jfr. brev av 10. februar 2018 til Sametinget. Imidlertid vil Den ortodokse kirke i denne sammenheng konsentrere sitt anliggende om Arvejorden i Neiden med St. Georg kapell og de tiliggende gravplasser.

På samme tid som Den hellige Trifon grunnla St. Georg kapell utstedte tsar Ivan den grusomme et nådebrev til skolte-/østsamene i Neiden. Det hadde til oppgave å tilgodese denne befolkningsgruppe ikke bare med fiske- og beiterettigheter i området, men også den Arvejord som knytter seg deres russisk-ortodokse gudshus, gravplass og sommerboplass.

Den ortodokse kirke i Norge

St. Georgs Kirkeforening i Neiden

c/o Tvetenveien 13, N-0664 Oslo

mob. 47271396, e-post: fader.johannes@ortodoks.org

Organisasjonsnummer: 971 278 315 - DEN ORTODOKSE KIRKE I NORGE - HELLIGE NIKOLAI MENIGHET

Skoltebyen ble av norske myndigheter – iallfall rundt 1900-tallet – ansett som skoltenes felles eiendom, og de hadde aldri måttet kjøpe det av staten. Det ble heller ikke utstedt amtsseddel, slik tilfellet var for de som innvandret og bosatte seg i området fra 1830-40 årene.

Selv om Arvejorden med denne bakgrunn, funksjon og betydning hadde fungert slik i 450 år, førte fornorskningsprosessen konsekvent med seg en tvangsdeling av arvejorden i 1904. Den politiske begrunnelse var i realiteten et skuebrød som gjaldt å «forhindre en russisk enklave». I 1903-04 ble fellesjorden oppdelt i jordlapper til hver av de 5 østsamefamiliene. Denne utparselleringen og matrikuleringen ble gjort av myndighetene uten østsamenes samtykke, sannsynligvis for å lette mulighetene til å ekspropriere området og fossen fra østsamene til vannkraftutbygging for den gryende gruvevirksomheten i Sør-Varanger.

På denne måten ble østsamene i Neiden fratatt områdene i Skoltebyen som de hadde hatt som felleseie fra uminnelige tider. I utmålsprotokollen står det at forretningen ble utført «efter muntlig Ordre fra Amtmannen i Finm. Amt». I sin utredning henviser Einar Niemi til Arnold Ræstad sin rapport av 1907 (NOU 1994:21 s. 340): «at formannen i Finmarkens Jordsalgskommisjon hadde fortalt at det i amtmann Truls Graffs tid (1897-1906) «uden anmodning fra vedkommende Skolter blev foretaget en opløsning av et fælleseie» hvorpå eiendommene ble «særskilt skyldlagt.» (Arnold Ræstad var sekretær i Utenriksdepartementet rundt århundreskiftet og senere utenriksminister).

Det interessante i denne sammenheng er at samtidig som norske myndigheter aldri har villet innrømme østsamene særlige rettigheter til bruken av områdets ressurser (særlig laksefiske i elva), så har de faktisk så sent om i 1903-04 lagt til grunn at de hadde felles eiendomsrett til sin gamle boplass – Skoltebyen. Selv om myndighetene mot østsamenes vilje har avvirket felles-eiendommen og privatisert området, står likevel tilbake at forutsetningen for denne operasjonen, var en østsamisk felles eiendomsrett til området. Det juridiske grunnlaget for en slik kollektiv eiendomsrett må ha vært opprinnelig okkupasjon eller alders tids bruk.

Selv om arvejorden i ettertid forble bevart intakt og fordelt mellom familiene, ble tiltaket likevel opplevet som et inngrep i den skolte-/østsamiske felles kultur og tilhørighet. Som så ofte ellers når faste normer og regler brytes og settes til side, så skjer en ytterligere oppløsning, der både Sametinget og Sør-Varanger kommune i de senere år har gjort seg til eiere. Sametinget er blitt tilskrevet med brev, der det understrekes at det uholdbare i at Sametinget både er delegert kulturminneloven og selv kan foreta kontroll av egne utførte arbeider. - Sør-Varanger kommune har imidlertid på sin side inngått en samarbeidsavtale i 2009 – og det er i dag håp om at urgamle eiendomsforhold nå kan gjenopprettes og gi historisk karakter til Skoltebyen.

Den ortodokse kirke i Norge
St. Georgs Kirkeforening i Neiden

c/o Tvetenveien 13, N-0664 Oslo

mob. 47271396, e-post: fader.johannes@ortodoks.org

Organisasjonsnummer: 971 278 315 - DEN ORTODOKSE KIRKE I NORGE - HELLIGE NIKOLAI IMENIGHET

Den norske ortodokse kirke ber derfor Fylkesmannen - som den norske stats høyeste embetsmann i Finnmark - å rette opp i de uheldige eiendomsmessige forhold som er til skade for den kirkelige utøvelse i Skoltebyen. Bare gjennom det ser vi en mulighet ikke bare til å støtte det storartete initiativ som Fylkesmannen har foreslått for å utvikle et nytt UKL-område, og at kirken kan bidra til å eksponere dette sentrale området som Skoltebyen representerer.

Med vennlig hilsen

Den ortodokse kirke i Norge

Fader Johannes

Vedlegg:

- En eiendomsmessig oversikt over Arvejorden i Skoltebyen
- Brev av 17.04.2012 til Arbeidsdepartementet (bevilgende myndighet)

Gjenpart sendt:

- Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Landbruks- og matdepartementet
- Nord-Hålogaland bispedømme
- Riksantikvaren
- Finnmark fylkeskommune
- Sør-Varanger kommune
- Advokat Knut Rognlien

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/1997/nou-1997-4/8/3/8.html?id=343396>

NOU 1997: 4 - Naturgrunnlaget for samisk kultur

7.3.8 Skoltebyen: Østsamenes kollektive eiendom frem til tvangsoppdeling i 1903-04